

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему «Проблема дотримання прав переміщених осіб у сучасних
радіопередачах»

Виконала: студентка 4 курсу, групи 6.0619-1ж
спеціальності 061журналістика
освітньої програми «Журналістика»

Кашевська А. В.

Керівник: доц., к. філол. н. Усманова О. В.

Рецензент: проф. д. соц. ком. Ковпак В. А.

Запоріжжя 2023

ЗМІСТ

Реферат.....	3
Завдання.....	5
Вступ.....	7
Розділ 1. Теоретичні засади дослідження на тему: «Проблема дотримання прав переміщених осіб у сучасних радіопередачах».....	10
1.1. Сутність понять «внутрішній переселенець» і «біженець».....	10
1.2. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні.....	15
Розділ 2. Супровідна записка до творчого проєкту.....	21
2.1. Опис та обґрунтування творчого проєкту	21
2.2. Опис цільової аудиторії та особливостей просування продукту... ..	23
2.3. Формально-змістові характеристики проєкту.....	25
2.4. Особливості оформлення проєкту.....	27
2.5. Технічні і програмні засоби.....	28
2.6. Зв'язок із творчим доробком (портфоліо).....	29
Висновки.....	31
Список використаної літератури.....	33
Додаток А. Список матеріалів портфоліо	35
Додаток Б. Наукові публікації сертифікати	37
Декларація академічної доброчесності.....	41
Absract.....	42

РЕФЕРАТ

Тема кваліфікаційної роботи бакалавра: «Проблема дотримання прав переміщених осіб у сучасних радіопередачах».

Обсяг основного тексту: 26 сторінок.

Кількість використаних джерел – 18.

Мета роботи – створити цикл радіопередач, які будуть розкривати тему дотримання прав переміщених осіб у сучасних радіоматеріалах.

Для досягнення мети передбачено виконання таких **завдань**:

- 1) знайти та проаналізувати науково-методичну літературу, яка зосереджена на дослідженні проблем внутрішньо переміщених осіб;
- 2) розмежувати поняття «переселенець» та «біженець»;
- 3) дослідити правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні;
- 4) створити цикл радіопередач про життя та проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Об'єкт дослідження – радіопередачі, присвячені проблемам переміщених осіб, а саме: жанри сторітелінгу, інтерв'ю, нарис.

Предмет дослідження – стереотипи та переконання, що формуються в масовій свідомості через радіопередачі, вплив радіопередач на усвідомлення громадськістю проблем переміщених осіб.

Формально-змістові характеристики проєкту. Творчий проєкт є циклом інформаційних радіопередач із використанням різних прийомів і засобів збору інформації. Цикл передач складається з 3 матеріалів соціальної спрямованості хронометражем від 7 до 12 хвилин. Проєкт використовує різноманітні методи збору інформації, такі як інтерв'ю з внутрішньо переміщеними особами, аналіз статистичних даних, звернення до експертів та організацій, що займаються питаннями внутрішнього переміщення. А також продукт утілений у різних жанрах, таких як: сторітелінг, інтерв'ю та нарис для передачі історій внутрішньо переміщених осіб. Реалізований проєкт покликаний привернути увагу громадськості до проблеми внутрішньо

переміщених осіб, їх життєвих ситуацій, труднощів і потреб. Шляхом презентації реальних історій та долей людей, які були примушені покинути свої домівки через конфлікти, насильство, природні катастрофи або інші обставини, проєкт відображає розмір проблеми і її вплив на індивідуальному та колективному рівнях.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, ВПО, переселенець, права, статус, міграція.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет журналістики
Кафедра журналістики
Рівень вищої освіти – бакалавр
Спеціальність 061 журналістика
Освітня програма «Журналістика»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
Чернявська Л. В.
«12» грудня 2022 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ
Кашевській Аліні Владиславівні**

1. Тема роботи – «Проблема дотримання прав переміщених осіб у сучасних радіопередачах» («The problem of observing the rights of displaced persons in modern radio broadcasts»), керівник роботи – Усманова Олена Вікторівна, доц., к. філол. н., затверджені наказом ЗНУ від «30» грудня 2022 року №1903-с.
2. Строк подання студентом роботи – 9 червня 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи – праці таких дослідників: О. Весенко, Д. Гурін, С. Дерев'янка, Т. Ісакова, І. Каліущенко, Р. Калюжний, М. Менджул, К. Нестеренко, А. Свящук, М. Сірант.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки: 1) знайти і проаналізувати науково-методичну літературу, яка ґрунтується на дослідження теми внутрішньо переміщених осіб; 2) розмежувати поняття «переселенець» та «біженець»; 3) дослідити правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні; 4) створити цикл радіопередач про життя та проблеми ВПО.

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Завдання видав (дата і підпис)	Завдання прийняв (підпис)
Вступ	Усманова О.В., доцент	21.12.2022	21.12.2022
1 розділ	Усманова О.В., доцент	01.03.2023	01.03.2023
2 розділ	Усманова О.В., доцент	22.04.2023	22.04.2023
Висновки і додатки	Усманова О.В., доцент	02.06.2023	02.06.2023

6. Дата видачі завдання – 29 листопада 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Скласти графік виконання роботи, визначити мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження	29.11.2022	Виконано
2	Написати попередній варіант вступу і змісту. Дібрати наукову літературу, визначити емпіричні джерела	21.12.2022	Виконано
3	Опрацювати літературу, написати теоретичну частину, оформити список літератури	10.01.2023	Виконано
4	Доробити творчий проєкт, скласти його опис та обґрунтування.	22.03.2023	Виконано
5	Сформуванати список творчого доробку, написати всі інші підрозділи практичної частини	03.05.2023	Виконано
6	Написати висновки і остаточний варіант вступу	28.05.2023	Виконано
7	Оформити всі додатки.	05.06.2023	Виконано
8	Пройти рецензування. Здати роботу на нормоконтроль.	06.06.2023	Виконано
9	Виправити недоліки оформлення і здати роботу на кафедру.	10.06.2023	Виконано

Студент _____ А. В. Кашевська

Керівник роботи _____ О. В. Усманова

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ М. В. Чабаненко

ВСТУП

Поява російських військ на всій території України починаючи з 24 лютого 2022 року внесла кардинальні зміни у всі сфери суспільного життя, зокрема це торкнулось і журналістики, що актуалізувало низку гострих професійних питань. Серед таких фахових аспектів можна виокремити стандарти й технології підготовки матеріалів, які стосуються внутрішньо переміщених осіб.

Серед численних проблем у воєнно-політичній, економічній, соціальній та інших сфер суспільного життя, які постали перед нашою державою у цей вирішальний та важкий для неї період, важливе місце займає й питання вирішення долі тих громадян, які не з власного бажання, а примусово, через небезпеку, залишили свої домівки та були змушені рятуватися від активних воєнних дій та спричиненої ними гуманітарної катастрофи в інші регіони нашої країни. Хтось втратив своє майно, хтось – близьких та рідних, а хтось – усе разом. Війна торкнулася життя кожного та кожної. Українське законодавство та ЗМІ використовують терміни "внутрішні переселенці", "внутрішні мігранти" або "внутрішньо переміщені особи" (ВПО) для охарактеризування людей, що мають статус осіб, які були вимушені покинути свої місця проживання внаслідок конфлікту або кризи всередині країни.

Проблема внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні стала актуальною з 2014 року, коли почався збройний конфлікт на сході країни. З того часу ця проблема зросла в масштабах і стала надзвичайно важливою для нашої країни. Основні питання, які потребують невідкладного вирішення, стосуються забезпечення переселенців всіма необхідними потребами, такими як: житло, харчування, психологічна підтримка, працевлаштування, навчання та інше. Враховуючи ці обставини, проблема ВПО стала темою, яка вимагає уваги українських журналістів. Це завдання важке, оскільки воно потребує спеціальних знань та підготовки, професійності, гуманності та емпатії. Усупереч тому, що деякі засоби масової інформації в Україні приділяють увагу проблемам ВПО, не завжди вони роблять це етично та професійно. На жаль,

навіть після дев'яти років з початку війни, серед журналістів все ще поширена стереотипна та негативна характеристика переселенців.

Медійна інформація має великий вплив на суспільство та його настрої, і може допомогти згуртувати людей навколо суспільних проблем. Однак, некомпетентні або недбалі публікації можуть посилювати стереотипи та розколи в суспільстві. Журналісти, які пишуть про переселенців, також мають велику відповідальність, оскільки їх матеріали можуть впливати на ставлення до тисяч людей, які втратили свої домівки. Тому висвітлення проблеми ВПО є важливим завданням для сучасної професійної журналістики, і може допомогти зробити життя переселенців безпечнішим та повноцінним. Таким чином, дослідження теми внутрішньо переміщених осіб у сучасній професійній журналістиці є необхідним, а розгляд цього питання у даній роботі робить її *актуальною*.

Мета роботи – створити цикл радіопередач, які будуть розкривати тему проблематики дотримання прав переміщених осіб у сучасних радіоматеріалах.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі *завдання*:

- знайти та проаналізувати науково-методичну літературу, яка ґрунтується на дослідження теми внутрішньо переміщених осіб;
- розмежувати поняття «переселенець» та «біженець»;
- дослідити правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні;
- створити цикл радіопередач про життя та проблеми ВПО.

Об'єктом дослідження є радіопередачі, присвячені проблемам переміщених осіб, а саме такі жанри, як сторітелінг, інтерв'ю, нарис.

Предмет дослідження: стереотипи та переконання, що формуються в масовій свідомості через радіопередачі, вплив радіопередач на усвідомлення громадськістю проблем переміщених осіб.

Основні висновки та результати дослідження були представлені і *апробовані* у доповіді «Проблема дотримання прав переміщених осіб у сучасних радіопередачах» під час науково-практичної конференції студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Молода наука – 2023».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається з реферату, вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та двох додатків. Обсяг основної роботи 26 сторінок. Список використаної літератури включає 18 найменувань (викладених на двох сторінках).

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМА ДОТРИМАННЯ ПРАВ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У СУЧАСНИХ РАДІОПЕРЕДАЧАХ

1.1. Сутність понять «внутрішній переселенець» і «біженець»

Розглядаючи термінологію у сфері процесів міграції, доцільно почати з широкого визначення поняття «мігрант». Загальноприйнятого або чіткого визначення терміну на сьогодні не існує. Він «вживається не тільки в аспекті виїзду в іншу країну на постійне місце проживання, а також у більш широкому значенні термінів «іммігрант» або «емігрант», та має відношення до особи, яка виїжджає з однієї країни й прибуває для проживання в іншу. Рішення щодо міграції приймається самостійно особою, відповідно його/її особистих мотивів та без втручання зовнішніх примусових факторів. Застосовується до окремих осіб, або членів сімей, що переїжджають до країни або регіону з метою покращення їх матеріальних або соціальних умов проживання та поліпшення перспектив для себе та членів сім'ї» [8].

Термін «біженець» з'явився за часів Першої світової війни. «Статус «біженця» є міжнародним і не надається автоматично. Для отримання юридично статусу біженця людина має довести, що не може користуватись захистом рідної країни, що на батьківщині її переслідують або будуть переслідувати за її релігійні або політичні погляди, належність до певної соціальної групи чи раси» [10].

Визначення терміну "біженець" також міститься в Конвенції ООН про статус біженців 1951 року. Згідно з цими документами, «біженці – це категорія осіб, які змушені залишити своє звичайне місце проживання з огляду на «зовнішню агресію, окупацію, іноземне панування чи події, які серйозно порушили громадський порядок». На додаток, підготовлене визначення пішло навіть далі, воно включило такі причини міграції, як екологічні та антропогенні лиха. Економічні мігранти не були включені до цього поняття, тому що фактор

«примусу» не мав такого прямого та очевидного зв'язку зі зміною місця проживання» [18].

Використання поняття "біженець" є правомірним лише для тих громадян України, які покинули територію країни і офіційно звернулися до інших держав з проханням про притулок. Попри це, «поняття «біженець» у політичному дискурсі та повсякденному спілкуванні переважно використовують до тих громадян України, які змушені виїхати з українського півострова Крим та територій, де проводиться АТО (ООС), до інших регіонів держави. Оскільки війна в Україні не оголошена, з правової точки зору таких осіб правильніше визначати як «вимушених переселенців» або ж «внутрішньо переміщених осіб». Таке означення підкреслює мотиви їх переміщення – люди вимушені залишати свої домівки, щоб зберегти власне життя та життя близьких, щоб уникнути насилля та переслідування за свої політичні переконання» [2].

Якщо же з початку ХХ століття міжнародні організації включають в свої документи визначення термінів "мігрант", "біженець" та "переселенець", то «поняття «внутрішньо переміщена особа» остаточно було закріплене та подане УВКБ ООН в Керівних принципах з питання внутрішнього переміщення 1998 р., які були розроблені групою незалежних експертів з різних країн світу під керівництвом Представника Генерального секретаря ООН з питань ВПО Френсіса М. Денга» [16, с. 17]. Згідно з нормативним положенням цього документу «внутрішньо переміщеними особами вважаються особи або групи осіб, які були змушені покинути свої будинки або місця постійного проживання, зокрема в результаті або з метою уникнення наслідків збройного конфлікту, ситуації загального насильства, порушень прав людини, стихійних або антропогенних лих і які не перетнули міжнародно визнаний державний кордон» [6].

Своєю чергою поняття «внутрішні переселенці» відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» тлумачиться так: «внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на

законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [12]. Водночас акцентуємо вашу вагу на тому, законодавство розглядає поняття "внутрішньо переміщена особа" та "переселенець" як еквівалентні. За обставинами, передбаченими пунктом 1 даної статті, «вимушеним переселенцем визнається:

– громадянин України, змушений залишити місце проживання на території іноземної держави і прибув на територію України;

– громадянин України, змушений залишити місце проживання на території одного суб'єкта України і прибув на територію іншого суб'єкта України Вимушеним переселенцем також визнається іноземний громадянин чи особа без громадянства, які постійно проживають на законних підставах на території України і змінили місце проживання в межах території України за обставинами, передбаченими пунктом 1 цієї статті» [12].

У правовій літературі існує різноманітність теоретичних поглядів на визначення поняття внутрішньо переміщених осіб. Згідно з М. Ніколайчуком, це є специфічна цільова група в міграційній політиці з різнорідними ознаками, які визначаються їхніми потребами, особистісними характеристиками та впливами зовнішніх середовищ [18].

М. Менджул та Ю. Панін вважають, що поняття «внутрішньо переміщені особи» відноситься до будь-яких осіб, які постійно проживають в державі та змушені переселитися через реальну загрозу для свого життя, здоров'я чи членів їхніх родин, масові порушення прав людини, переслідування, військові дії, збройні конфлікти, насильство, надзвичайні ситуації природного або техногенного характеру, в межах цієї ж держави [7].

В енциклопедичному виданні, за редакцією Ю. Римаренка, термін «внутрішньо переміщена особа» описується як людина, яка вимушена переселитися всередині своєї країни з місця постійного проживання через

військові конфлікти, внутрішньодержавну нестабільність або інші загрози її життю [13, с. 95].

М. Сірант вказує, що поняття внутрішньо переміщені особи може охоплювати групу людей або окрему особу, які змушені були залишити своє місце проживання через насильство, порушення прав людини, природні катаклізми або техногенні катастрофи [15].

На думку дослідниці Т. Ісакової «особливістю правової категорії «переселенець» є :

- переселенцями вважають громадян України, іноземців та осіб, які не мають громадянства, що на законних підставах перебувають на території України;

- є громадянами країни та проживаючи на її території, вони знаходяться під винятковою юрисдикцією та захистом своєї держави, навіть якщо вона не може забезпечити такий захист. Надання допомоги таким особам міжнародними органами можна характеризувати як втручання у внутрішні справи держави;

- набуття статусу «переселенець» є вимушеним кроком з боку суб'єкта;

- особливістю зазначеного положення є тимчасове чи постійне залишення свого місця проживання;

- ситуація виникає в результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру;

- містить різні категорії населення, а особливо до них, поза сумнівами, належать: люди з особливими потребами, люди похилого віку, особи, які не можуть самотійно пересуватися, самотні матері з дітьми;

- обов'язкова наявність довідки про зміну місця перебування;

- у держави виникає обов'язок здійснення соціального захисту даної категорії осіб;

– задоволення основних потреб переселенців регламентовано законодавством і передбачає створення належних умов соціальної адаптації, забезпечення тимчасовим житлом, сприяння у працевлаштуванні, продовження здобуття освіти, захист від дискримінації та примусового повернення, допомогу в добровільному поверненні» [3].

Отож, визначення таких термінів, як «внутрішньо переміщена особа» та «переселенець», є важливим для вивчення даної проблематики. Термін «внутрішньо переміщена особа» з'явився у середині ХХ століття і був закріплений у багатьох міжнародних документах. Український законодавець використовує терміни «внутрішньо переміщена особа» та «вимушений переселенець», щоб схарактеризувати явище вимушеного переселення в межах країни. У політичному дискурсі, повсякденному житті та іноді в журналістському середовищі помилково вживаються терміни «мігрант» та «біженець». Використання термінів "мігрант" і "біженець" для опису внутрішньо переміщених осіб технічно некоректне. Мігранти - це люди, які здійснюють пересування з однієї країни в іншу з різних причин, таких як пошук нових можливостей праці, освіти або лікування. Біженці - це особи, які через страх перед переслідуванням, війною або насильством залишають свою країну і шукають місце для притулку в інших країнах.

Враховуючи ці відмінності, важливо використовувати відповідні терміни для правильного опису та аналізу ситуацій внутрішнього переміщення осіб і переселення всередині країни. Це допоможе забезпечити точність і ясність в комунікації та дослідженнях, а також забезпечить визнання та захист прав цих людей, які стикаються зі складними ситуаціями внаслідок внутрішнього переміщення.

1.2. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні

У сучасному світі кожна людина має різні потреби та бажання, наприклад, дитина може бажати піти в кінотеатр зі своїми батьками. Однак,

необхідно розрізняти права, які закріплені в Конституції та особисті потреби. Конституційні права та свободи визначають опорні норми для гідного та належного рівня життя людини, і вони мають вищий статус, ніж приватні потреби. Ці права та свободи закріплюють можливість кожної людини вільно будувати свою поведінку, забезпечуючи собі високий рівень особистісного розвитку та гідного існування протягом усього життя.

У сучасній теоретико-правовій науці не існує однозначної думки стосовно визначення статусу біженців. Зокрема дослідник Г. Тимчик вказує, що «встановлення правового статусу біженців повинно враховувати його специфічний стан та опиратися на принципи, що закріплені не лише у вітчизняному законодавстві, але й зображені в міжнародних принципах, котрі мають відношення до визначення правового статусу біженця. До того ж на думку автора, правильним є твердження, що правове становище біженців та внутрішньо переміщених осіб необхідно розглядати в контексті взаємозв'язку з правовим статусом громадян держави» [5].

А. Свящук стверджує, що правовий статус біженця є основою для забезпечення його правового режиму та забезпечення притулку на території держави відповідно до конкретно визначеної форми [14].

Згідно з думкою К. Нестеренко, правовий статус біженців повинен визначатися системно, включаючи не тільки законодавчі права, свободи, інтереси та обов'язки, але й правові гарантії забезпечення їх статусу [9].

Д. Гурін пропонує описувати правовий статус біженця як: «набір спеціальних прав та обов'язків, які іноземець може отримати, якщо йому було надано статус біженця після проходження відповідних процедур, під час яких його статус був визнаний та були отримані необхідні документи» [1, с. 44-45].

Згідно з аналізом вітчизняного та міжнародного законодавства, особи, яким в Україні надано статус біженця, мають рівні права з іноземцями або особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах. Вони мають такі ж права, свободи та обов'язки, що й громадяни України, за винятком випадків, передбачених Конституцією України, законами та

міжнародними угодами, які були затверджені Верховною Радою України як обов'язкові. Згідно зі ст. 3 Конституції України «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [12]. Відповідно до ч. 1 ст. 9 Закону: «внутрішньо переміщена особа має право на:

- єдність родини;
- сприяння органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами приватного права у пошуку та возз'єднанні членів сімей, які втратили зв'язок внаслідок внутрішнього переміщення;
- інформацію про долю та місцезнаходження зниклих членів сім'ї та близьких родичів;
- безпечні умови життя і здоров'я;
- достовірну інформацію про наявність загрози для життя та здоров'я на території її покинутого місця проживання, а також місця її тимчасового поселення, стану інфраструктури, довкілля, забезпечення її прав і свобод;
- створення належних умов для їх постійного чи тимчасового проживання;
- оплату вартості комунальних послуг, електричної та теплової енергії, природного газу в місцях компактного поселення внутрішньо переміщених осіб (містечках із збірних модулів, гуртожитках, оздоровчих таборах, будинках відпочинку, санаторіях, пансіонатах, готелях тощо) за відповідними тарифами, встановленими на такі послуги та товари для населення;
- забезпечення органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами приватного права можливості безоплатного тимчасового проживання (за умови оплати особою вартості

комунальних послуг) протягом шести місяців з моменту взяття на облік внутрішньо переміщеної особи;

- для багатодітних сімей, осіб з інвалідністю, осіб похилого віку цей термін може бути продовжено; сприяння у переміщенні її рухомого майна; сприяння у поверненні на попереднє місце проживання;

- забезпечення лікарськими засобами у випадках та порядку, визначених законодавством;

- надання необхідної медичної допомоги в державних та комунальних закладах охорони здоров'я;

- влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади;

- отримання соціальних та адміністративних послуг за місцем перебування;

- проведення державної реєстрації актів цивільного стану, внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання за місцем перебування;

- безкоштовний проїзд для добровільного повернення до свого покинутого постійного місця проживання у всіх видах громадського транспорту у разі зникнення обставин, що спричинили таке переміщення;

- отримання гуманітарної та благодійної допомоги;

- інші права, визначені Конституцією та законами України» [12].

Особливості статусу внутрішньо переміщених осіб враховуються при визначенні їх обов'язків, які є необхідними для забезпечення їх статусу, підтвердження інформації та забезпечення особливих прав, гарантій та допомоги. Відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону: «внутрішньо переміщена особа зобов'язана:

- дотримуватися Конституції та законів України, інших актів законодавства;

- повідомляти про зміну місця проживання структурний підрозділ з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві

державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад за новим місцем проживання протягом 10 днів з дня прибуття до нового місця проживання. У разі добровільного повернення до покинутого постійного місця проживання внутрішньо переміщена особа зобов'язана повідомити про це структурний підрозділ з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад за місцем отримання довідки не пізніше, як за три дні до дня від'їзду;

– у разі виявлення подання внутрішньо переміщеною особою завідомо неправдивих відомостей для отримання довідки про взяття на облік відшкодувати фактичні витрати, здійснені за рахунок державного та місцевих бюджетів у результаті реалізації прав, передбачених цим Законом.

– внутрішньо переміщена особа зобов'язана виконувати інші обов'язки, визначені Конституцією та законами України» [12].

З метою захисту прав, свобод і законних інтересів внутрішньо переміщених осіб, встановлюються гарантії відповідно до Конституції та законів України, інших нормативних актів та міжнародних договорів. Забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб засновано на принципах і нормах міжнародного права, що закріплені в міжнародно-правових угодах щодо прав внутрішньо переміщених осіб. Ці принципи та норми є стандартами міжнародного права, до яких прагне кожна цивілізована держава. У вузькому розумінні, забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб включає порядок дій, що базується на нормах міжнародного права і спрямований на гарантування, захист та відновлення прав і свобод цих осіб міжнародними та національними органами.

Окремої міжнародної конвенції про права внутрішньо переміщених осіб немає. «Основними міжнародними стандартами щодо прав і свобод внутрішньо переміщених осіб є Керівні принципи з питання переміщення осіб у середині країни, сформовані Представником Генерального секретаря ООН з питань внутрішньо переміщених осіб 1998 р. Головною ідеєю керівних принципів є те,

що національна влада зобов'язана і відповідальна щодо надання правового захисту та гуманітарної допомоги переміщеним у середині країни особам, які перебувають під її юрисдикцією, а у випадках, коли держава немає можливості забезпечити фізичний захист і надати допомогу своїм громадянам, вона повинна звернутись за допомогою та приймати її ззовні» [4].

Одним з важливих нормативних документів, що регулює внутрішнє переміщення в національному законодавстві, є Стратегія інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року. Цей документ був схвалений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 909-р. «Стратегія базується на таких принципах:

- пріоритеті прав і свобод людини і громадянина загалом та внутрішньо переміщених осіб зокрема;
- верховенства права;
- відкритості і прозорості реалізації Стратегії з метою максимального залучення до її здійснення та моніторингу всіх заінтересованих сторін;
- політичної рівності;
- підтримки самоорганізації внутрішньо переміщених осіб;
- залучення внутрішньо переміщених осіб до діалогу щодо формування та реалізації державної, регіональної політики, вирішення питань місцевого значення, що стосуються їхніх прав та інтересів;
- залучення всіх інших зацікавлених сторін, включаючи центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації, а також міжнародних і національних гуманітарних партнерів та партнерів з розвитку, для співпраці з метою визначення правильних шляхів діяльності для виконання довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення та визначення критеріїв, що допоможуть визначити рівень виконання таких рішень» [12].

Згідно з Положенням, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.06.2022р. №740, «уповноважений з питань внутрішньо

переміщених осіб є посадовою особою Мінреінтеграції, основним завданням якого є участь у формуванні та реалізації державної політики з питань ВПО та громадян України, які покинули своє місце проживання на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України внаслідок збройного конфлікту або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту та тимчасової окупації частини території України та виїхали за кордон, сприяння реалізації їх прав і свобод та створення умов для добровільного повернення таких осіб до покинутого місця проживання або інтеграції за новим місцем проживання» [11].

Україна сьогодні стикається зі значною проблемою щодо захисту прав внутрішньо переміщених осіб. Це пов'язано з багатьма труднощами, такими як: отримання соціальних виплат та послуг, відновлення документів, отримання субсидій, працевлаштування та надання житла. Ці проблеми необхідно вирішувати державі, оскільки вона несе відповідальність за захист прав внутрішньо переміщених осіб. Хоча це вимагає значних матеріальних витрат, правове регулювання статусу біженців та внутрішньо переміщених осіб є необхідною складовою правової політики держави. Розробка відповідної правової регламентації, що створить сприятливі умови для адаптації біженців та внутрішньо переміщених осіб на новому місці тимчасового проживання, є важливим аспектом у вирішенні цих проблем.

РОЗДІЛ 2

СУПРОВІДНА ЗАПИСКА ДО ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ

2.1. Опис та обґрунтування творчого проєкту

Повномасштабне російське вторгнення в Україну стало черговим доказом російсько-української війни, яка почалась ще в 2014 році і привела до анексії Криму та створення так званих ЛНР та ДНР. Це спричинило серйозні економічні, соціальні та психологічні проблеми. Унаслідок анексії Криму та конфлікту в Донецькій та Луганській областях у 2014 році виникла проблема великої кількості внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Ця тема є наразі дуже важливою та актуальною, оскільки вона стосується людей, які змушені були покинути свої домівки через військовий конфлікт та інші небезпечні ситуації, але залишаються у межах своєї країни. Вони доволі часто стикаються зі складнощами та невизначеністю, потребують підтримки та спеціальних заходів для розв'язання їхніх проблем.

Одна з ключових проблем ВПО полягає у тому, що ці люди втратили свій дім та нерухомість. Вони змушені шукати нове житло, що часто веде до таких проблем, як: відсутність засобів для існування, недостатній доступ до основних комунальних послуг та соціального захисту. Це може викликати бідність, бездомність та загрожувати їхньому фізичному й психологічному добробуту. ВПО також стикаються з проблемами отримання медичної допомоги та освіти. Вони можуть знаходитися в уразливому стані з приводу надання медичних послуг, недоступності необхідних ліків та медичного обладнання. Своєю чергою діти ВПО мають обмежений доступ до освіти, унаслідок чого їхня майбутня перспектива може бути суттєво обмежена.

Також я вважаю необхідним звернути увагу на психологічні проблеми, з якими зіткнулися ВПО. Ці люди знаходяться у стані стресу, можуть відчувати тривогу, депресію, а також мати посттравматичний стресовий розлад через втрату своєї домівки, розрив з рідними та адаптацію до нових умов життя. І наразі ця проблема є дуже актуальною, тож наш проєкт має на меті підвищити

рівень усвідомленості про ситуацію внутрішнього переміщення осіб серед широкої громадськості. Шляхом презентації реальних історій та аналізу причин, наслідків і потреб ВПО.

Підготовлений на захист кваліфікаційної роботи бакалавра творчий проєкт становить самостійно розроблений та виготовлений цикл радіопередач, а точніше низку інформаційних радіоматеріалів для проєкту «НЕумовно». Мною було підготовлено три випуски програми.

Цей творчий проєкт створює можливість поширення історій та поглядів ВПО, а також висвітлення суспільних і соціальних проблем, з якими вони стикаються. Це може стимулювати зміну урядової політики, активізацію громадського діалогу та сприяти покращенню умов життя для внутрішньо переміщених осіб. Творчий потенціал мого проєкту є досить значним. Радіо, як медіа, має можливість передати емоційну складову та відтворити атмосферу, що допоможе підкреслити соціальний аспект проблеми внутрішніх переселенців.

Я виокремила декілька основних переваг свого проєкту:

– радіо, як ЗМІ, дає змогу докладно і всебічно розповісти про життя ВПО, їхні важкі долі та внутрішні конфлікти, а також висвітлити причини й наслідки внутрішнього переміщення. Можливість передати атмосферу та почуття дозволяє глибше зрозуміти проблему та сприяє емоційному зв'язку з аудиторією;

– завдяки тому, що даний проєкт для радіо, то я маю доступ до більш широкої аудиторії, зокрема тієї, яка має обмежений доступ до телебачення або Інтернету. Це дозволяє досягти широкого загалу та привернути увагу до проблеми внутрішнього переміщення осіб;

– маю на меті забезпечити різноманітне представлення внутрішньо переміщених осіб, зокрема враховуючи різні гендери, етнічні групи, вікові категорії та соціальні шари. Мій проєкт відкритий для всіх голосів та позицій, аби не створювати стереотипів чи перекручувати реальну картину.

Перспектива практичної реалізації цього проєкту повна надій. Висхідна увага до прав людини, справедливості та гуманітарних питань допоможе привернути увагу до проблеми внутрішнього переміщення осіб. Радіо, як потужний засіб масової інформації, може вплинути на свідомість громадськості та змінити ставлення до цієї проблеми. З використанням технологій та інтернет-платформ також можна досягти більшої доступності та поширення контенту проєкту. Окрім того, я планую залучати партнерів, таких як громадські організації, урядові інституції та міжнародні організації, що сприятиме посиленню впливу та ефективності нашого проєкту. Такого роду контент ще доволі довго не втратить своєї актуальності.

Серед ризиків хочу виокремити: обмежену можливість монетизації та відсутність перспективи розвитку без фінансування від спонсорів або внесків глядачів, оскільки у такому секторі може бути обмежена наявність реклами.

2.2. Опис цільової аудиторії та особливостей просування продукту

Проєкт «НЕумовно» розрахований на глядачів різного вікового діапазону, бо розповідає історії людей, які потрапили у різні життєві обставини. Тому він цікавий і молоді, і літнім людям. Стосовно мого творчого задуму у рамках цього проєкту, то я маю намір залучити достатньо широку аудиторію. Тема внутрішнього переміщення охоплює різні верстви населення: діти, підлітки, дорослі. Віковий діапазон аудиторії розпочинається від 15 років і не має верхньої межі, охоплюючи навіть людей віком 75 і більше років. Це свідчить про універсальність проєкту та його потенційну привабливість для широкого спектра глядачів. Хоча головний акцент буде зроблений на внутрішніх переселенцях, оскільки ця інформація особливо актуальна для цієї категорії населення, вона також буде цікавою волонтерам та громадськості.

Брати до урахування стать для цього проєкту абсолютно не має значення, бо він може бути корисним як для чоловіків, так і для жінок. Теж саме стосується й гендерної ідентичності, адже розуміння такого роду проблеми не є характерною ознакою певного гендеру. Що стосується освіти, майнового стану

та професії, то вони так само жодним чином не впливають на зацікавленість до наших випусків. Проєкт спрямований на те, щоб підвищити свідомість і розуміння щодо цього соціального явища, незалежно від статі, гендерної ідентичності, освіти, майнового стану або професії глядача. Він надає можливість кожному зрозуміти та пережити реалії життя внутрішньо переміщених осіб.

Територіальні межі проєкту також є широкими, охоплюючи всю територію України та країни, до яких поїхала більшість українських громадян у пошуках притулку. Це дає можливість всім зацікавленим особам, незалежно від їхнього місця проживання, мати доступ до інформації та сприймати її з різних куточків світу.

Отже, якщо говорити про соціально-демографічні показники мого проєкту, можу сказати, що вони не мають принципового значення для такого типу матеріалів. Вікова категорія аудиторії може бути різноманітною, починаючи від молоді до літніх людей. Навіть статус та рівень освіти не впливають на зацікавленість глядачів до моїх програм. Що стосується соціально-психологічних аспектів, вони набувають більшого значення для розуміння потреб аудиторії.

Аудиторія цього проєкту може мати різні світогляди, але важливими загальними цінностями для них мають бути: мир, безпека, солідарність, співчуття, стабільність та соціальна справедливість. Вони зацікавлені в тому, щоб дізнатися про долю внутрішньо переміщених осіб, збільшити свідомість про цю проблему, а також за потреби надати підтримку та допомогу. Наявність етнічної або національної ідентичності у глядачів може впливати на сприйняття та реакцію на інформацію про внутрішньо переміщених осіб, але це не змінює факту, що аудиторія прагне зрозуміти й підтримати людей, що переживають такого роду проблеми.

Цей творчий проєкт має на меті підтримати, підбадьорити український народ, а не викликати погані емоції. Уникнути цього неприємного моменту можна завдяки активному включенню аудиторії у процес створення програми:

коментарі, відкриті чати, аби враховувати побажання та потреби глядачів. Це може бути гарним гачком та ефективним способом взаємодії. Одна з головних цілей може полягати в збільшенні свідомості та освіти про внутрішньо переміщених осіб серед широкої аудиторії. Проект ставить за мету – пояснити, хто такі внутрішньо переміщені особи, з якими проблемами вони стикаються та які рішення можуть сприяти поліпшенню їхнього становища. Я надаю доступну та перевірену інформацію для аудиторії, а також підтримку ВПО, допомагаю у захисті їхніх прав та боротьбі зі стигмою та дискримінацією.

2.3. Формально-змістові характеристики проекту

Загалом я випустила три повноцінних випуски під назвою «НЕумовно» у жанрах сторітелінгу та інтерв'ю. Кожен матеріал має тривалість від 7 до 12 хвилин, що є оптимальним часом для зручного сприйняття. Я ставила на перший план чіткість та зрозумілість, уникаючи надмірної «води» або затягнутих моментів.

У кожному матеріалі поступово розкриваю та розповідаю про проблеми, з якими стикаються внутрішньо переміщені особи. Вибір тем обумовлений актуальністю їх в інформаційному просторі та обговорюваністю подій та явищ, на фоні яких вони виникали. Голова мета мого проекту була – показати, з якими проблемами стикаються внутрішньо переміщені особи в сучасному контексті. Таким чином, я намагалась надати повну картину ситуації та підтримати громадську свідомість щодо цих питань.

У першому випуску я зосередилась на запорізькому шелтері: розкривши поняття «шелтер» і «прихисток», пояснила їхні значення та функціонал, а також поділилась історією виникнення цього шелтеру, його метою та допомогою, що надається внутрішньо переміщеним особам (ВПО). Другий випуск був присвячений працівникам і мешканцям цього притулку. Я провела інтерв'ю з переселенцями, які були не лише мешканцями, але й волонтерами в цьому шелтері, і дізналась їхні особисті історії. Саме другий випуск був найскладнішим для мене, бо треба було відмежуватися від емоцій, які виникали

під час розмови з героїнями. Їхні історії були сповнені болем, жалом та страхом за своє життя, проте мені вдалося зберегти свою зосередженість на матеріалі. Третій випуск був присвячений психологічній допомозі для ВПО та дітей, що опинилися в скрутному становищі. Я проводила бесіду з психологами, щоб обговорити ці питання.

Інформація для випусків була взята з різних джерел, включаючи і відкриті. Але найголовнішими джерелами моїх матеріалів були люди: засновниця запорізького шелтеру Катерина Чернова, мешканці притулку пані Ірина та пані Ольга, а також психологи Володимир Петров та Злата Чернеєва. Вони надали мені важливу інформацію та поділилися своїми думками і досвідом.

Засновниця запорізького шелтера для внутрішньо переміщених осіб, Катерина Чернова, є видатною активісткою та благодійницею, яка звертається до нагальних потреб людей, що втратили житло. Її зусилля призводять до забезпечення притулком та необхідною підтримкою тих, хто переживає важкі часи. Катерина надала мені важливі відомості про роботу шелтеру, виклики, з якими вони стикаються, а також поділилася успішними історіями відновлення та соціальної реінтеграції переселенців.

Мешканці притулку, пані Ірина та пані Ольга, поділилися своїм особистим досвідом та переживаннями, пов'язаними зі зміною місця проживання, розповіли про волонтерство і допомогу шелтеру. Їхні історії про виживання, надію та зусилля щодо встановлення нового життя стали важливим джерелом для моїх матеріалів.

Психологи Володимир Петров та Злата Чернеєва внесли значний внесок у мою програму, надаючи глибину розуміння психологічного стану внутрішньо переміщених осіб та викликів, з якими вони стикаються. Вони розповіли про методи психологічної підтримки, реабілітації та соціальної адаптації в таких складних умовах.

Авторкою програми була я, взяла на себе значну кількість обов'язків для створення цього проєкту. Також відповідала за розробку концепції проєкту,

вибір тематики, збір та обробку необхідної інформації, розробку сценарію, проведення інтерв'ю з учасниками, а також озвучування текстів для матеріалів.

2.4. Особливості оформлення проєкту

При створенні проєкту я приділяла значну увагу аудіовізуальним елементам. Кожен матеріал мав схожу структуру та всі вони були створені у єдиному стилі: джінгл на початку та в кінці, а також основний звукоряд з використанням синхронів.

Джінгл відповідав за те, щоб слухачі могли ідентифікувати програму, яку слухають в ефірі, а також саму радіостанцію, на якій вона виходить. Мотив джінгла достатньо енергійний, за хронометражем близько 15 секунд. Цей музичний елемент надавав проєкту впізнаваності та додавав йому динамічності.

Що стосується основного звукоряду, то він складався з таких частин: привітання, коротке пояснення того, про що буде йтися у випуску, головна частина, прощання. Тон та темп мого голосу були спокійними і трималися на одному рівні без коливань «тихіше/голосніше». Я вимовляла тексти чітко та зрозуміло, забезпечуючи ясність передачі інформації слухачам.

Настрій самих матеріалів відповідав головній тематиці проєкту. Я звернула увагу на деталі та старанно підбирала звукові ефекти й музичні підложки, щоб створити потрібну атмосферу. Синхрони, які були записані на диктофон, доповнювали зміст матеріалу та додавали йому достовірності. Вони використовувалися для передачі коментарів героїв історій, що розповідалися.

Оскільки музичне оформлення також відіграло важливу роль у проєкті, для підложок були використані різні мелодії, які були у відкритому доступі без авторських прав. Музичні композиції були тісно пов'язані з настроєм та тематикою матеріалів, що створювало гармонійну сполученість аудіовізуальних елементів проєкту.

Проте, під час реалізації проєкту з'явилися деякі виклики та проблеми. Однією з яких була – непрофесійність обладнання та відсутність відповідної студії для якісного озвучування тексту. Це обмежило можливості створення

високоякісного звукоряду та вимагало додаткових зусиль для досягнення бажаного рівня звукової якості. Не зважаючи на це, я прийняла рішення максимально використати наявні ресурси та креативність, щоб створити звукове оформлення проєкту, яке б відповідало його концепції та задуму. Це вимагало додаткової праці та уваги до деталей, але, завдяки своїй наполегливості, ціль була досягнута.

Також, в деяких випусках виникла проблема з низькою якістю синхронів. Запис реплік героїв був здійснений за незручних обставин, наприклад, у шелтері, де було відсутнє тихе місце для забезпечення чіткого та якісного звукозапису. Це призвело до певних моментів у матеріалах, коли можна почути низьку якість звуку або шуми.

Попри початкові обмеження та виклики, я доклала максимальні зусилля для ефективного використання наявних ресурсів. У результаті моєї роботи був створений аудіовізуальний продукт, що вирізняється цілісністю, стилістичною єдністю та достовірністю.

2.5. Технічні і програмні засоби

Для створення представленого інформаційного продукту було використано непрофесійне обладнання: диктофон мобільного телефону – для проведення інтерв'ю, а також начитування основного тексту. Монтаж усіх матеріалів був здійснений у програмі "InShot". Ця програма є доступною для завантаження безкоштовно через платформи "Play Market" та "App Store". Вона надала зручні та функціональні інструменти для обробки звукових та відеофайлів, що дозволило створити якісний інформаційний продукт. Завершити підготовчий етап мені допомагала викладачка зі спеціалізації Юлія Валеріївна Любченко, яка додавала музичний супровід та звукове оформлення випусків, аби вони збігалися з основною концепцією проєкту «НЕумовно» та допомогла випустити матеріали до ефіру.

Під час підготовчого етапу викладачка зі спеціалізації, Юлія Валеріївна Любченко, надала цінну допомогу. Вона допомагала завершити підготовку

матеріалів для ефіру шляхом додавання музичного супроводу та звукового оформлення випусків. Це додавало настрою та забезпечувало їх відповідність основній концепції проєкту "НЕумовно". Завдяки спільним зусиллям та допомозі Юлії Валеріївни Любченко, було досягнуто високої якості випусків, які були готові до ефіру та відповідали поставленим цілям проєкту "НЕумовно".

2.6. Зв'язок із творчим доробком (портфоліо)

У рамках творчого проєкту мною було підготовлено 3 радіоматеріали, які займають своє місце у відповідному розділі мого портфоліо під назвою «Радіоматеріали». Вони представлені у вигляді посилань на платформі «SoundCloud», щоб їх можна було легко прослухати. Окрім цього, розділ також включає сценарії інших радіопередач, які були створені раніше.

Мій проєкт є прямим результатом мого творчого розвитку, оскільки він втілює навички, які я отримала під час виробничих практик від університету. Він є свідченням моєї здатності знаходити, збирати, обробляти, аналізувати та ефективно подавати інформацію. Крім того, цей проєкт підкреслює мою здатність працювати з людьми та використовувати їх як джерела матеріалів.

У процесі реалізації цього проєкту, я мала можливість вдосконалити навички монтажу та начитування текстів. Я вивчила різні методи та техніки монтажу, що дозволило мені створювати гармонійні та професійні аудіозаписи. Крім того, я працювала над поліпшенням своєї мовленнєвої виразності та інтонації, щоб забезпечити належну передачу емоцій та контексту матеріалів.

За час навчання мій творчий доробок склав 25 журналістських матеріалів різних жанрів та напрямків спеціалізацій, які охоплюють інтернет-, радіо- та телевізійні матеріали (див. Додаток А). У переліку матеріалів є замітки, інтерв'ю, аналітичні матеріали та сценарії до передач. Процес їх створення був можливий завдяки формату виробничих практик в нашому університеті. Цей вид роботи дав мені змогу розвинути такі навички, як: уважність, аналітичний розум, вміння знаходити інформацію та чітко висловлювати свої думки,

спостережливість, оперативність та багато інших. Виробничі практики також дали можливість спробувати себе у різних ролях в журналістиці, таких як оператор, монтажер, інтерв'юер, новинний журналіст і багато інших. Я також мала можливість ознайомитись з різними напрямками, зокрема радіожурналістикою, телевізійною журналістикою та журналістикою в Інтернеті.

Протягом навчального процесу мною було успішно пройдено сім практик: на телеканалі TV-5, інтернет-радіо «Universe», а також на інформаційно-аналітичному порталі «Акцент». На жаль, більшість моїх практик припала на період карантину, тож були складнощі у відвідуванні університетської студії, якщо говорити про практику на порталі «Universe», через це могла бути погана якість матеріалів, бо усе записувалось на диктофон телефону, а не на професійне обладнання. Але, не дивлячись на це, мої практики на «Universe» запам'яталися найбільше, бо там я могла розвивати свої навички, як радіожурналіста. Там я ознайомилась з елементами студії, відповідним обладнанням та програмами. Складніше усього мені на початку давався збір інформації та його систематизація і обробка, потім я зустрілась зі страхом брати у когось інтерв'ю, але згодом його вправно поборолася. Однак найбільше мені подобалось начитувати текст і працювати над своїм голосом та його звучанням.

Загалом більшість матеріалів були створені під час навчальних та виробничих практик у межах освітнього процесу. У цілому, якість практик була дуже високою, а головне – вони були продуктивними та допомогли мені набути неоціненного досвіду.

ВИСНОВКИ

Тема внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є важливою та актуальною для сучасного українського суспільства, оскільки війна на сході країни призвела до значної кількості людей, які змушені були залишити свої домівки та переселитися в інші регіони України.

Сутність поняття «внутрішній переселенець» полягає в тому, що це людина, яка змушена залишити своє постійне місце проживання внаслідок внутрішнього конфлікту, насильства, природних катастроф або інших небезпечних ситуацій, але залишається в межах власної країни. Внутрішні переселенці не перетинають міжнародних кордонів та зберігають своє громадянство. Їхні права та статус регулюються внутрішнім законодавством країни, в якій вони перебувають.

З іншого боку, «біженець» – це особа, яка покидає свою країну за переконливих обставин, таким як страх переслідування за расовою, національною, релігійною, політичною або соціальною приналежністю, або через наявність загрози життю, безпеці або основних прав і свобод. Біженці перетинають міжнародні кордони й звертаються до інших країн з проханням про захист і надання статусу біженця.

Особливу увагу ми приділили розгляду правового статусу ВПО в Україні. Зокрема, були вивчені вітчизняні закони, положення та міжнародні стандарти, які регулюють права та статус даних осіб.

В Україні внутрішньо переміщені особи мають право на захист своїх прав та свобод, зокрема, права на житло, працю, медичну допомогу та освіту. Законодавство передбачає механізми для надання соціальної, правової та матеріальної підтримки внутрішньо переміщеним особам, а також визначає процедури для отримання статусу внутрішнього переселенця.

Творчий проєкт складається з 3 радіожурналістських матеріалів, що презентує такі жанри, як сторітелінг та інтерв'ю. Проаналізувавши український інформаційний простір, ми дійшли висновку, що тема внутрішньо переміщених

осіб та біженців в Україні є актуальною та потребує уваги з боку держави та суспільства.

Випуски програми мають схожу структуру та оформлення. Ми приділили значну увагу аудіовізуальним елементам, не зважаючи на відсутність професійного обладнання, студії тощо. У кожному матеріалі поступово розкриваємо та розповідаємо про проблеми, з якими стикаються внутрішньо переміщені особи – що і було головною метою проєкту. Таким чином, ми намагались надати повну картину ситуації та підтримати громадську свідомість щодо цих питань.

На нашу думку, такий контент має тривалу актуальність, завдяки своїй спрямованості, короткому формату та можливості активної взаємодії аудиторії між собою. Цей творчий проєкт логічно доповнює журналістський доробок, накопичений протягом чотирьох років навчання на факультеті журналістики ЗНУ, оскільки більшість матеріалів було створено в рамках спеціалізації з радіожурналістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гурін Д. М. Адміністративно-правове забезпечення статусу біженця в Україні: дис. ... д-ра філософії. Київ, 2020. 241с.
2. Дерев'янка С. М. Внутрішньо переміщені особи: проблеми політичної соціалізації в Галичині. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2017. Вип.1 (87). С. 199–216.
3. Ісакова Т. О. Мова ворожнечі як проблема українського інформаційного простору. *Стратегічні пріоритети*. Серія : Політика. 2016. № 4. С. 90-97.
4. Каліущенко І. М. Міжнародно-правові стандарти забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб та їх впровадження в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 2. С. 157–159.
5. Калюжний Р.А. Тимчик Г.С. адміністративно-правовий статус осіб, визнаних біженцями в Україні : монографія. Київ : Леся, 2015. 41 с.
6. Керівні принципи Організації Об'єднаних Націй щодо внутрішнього переміщення. URL: <http://surl.li/fsnlq> (дата звернення: 09.03.2023).
7. Менджул М. В., Паніна Ю. С. Поняття «внутрішньо переміщена особа»: порівняльний аналіз законодавства України та зарубіжних країн. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 4. С. 293-297.
8. Міжнародна термінологія у сфері міграції: українсько-англійський тлумачний словник. URL: <http://surl.li/fsnlu> (дата звернення: 12.03.2023).
9. Нестернко К. О. Адміністративно-правовий статус біженців в Україні: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: Одеса, 2013. 20 с.
10. Перрушу Р. Глосарій міграційних термінів. URL: <http://surl.li/fsnly> (дата звернення: 07.03.2023).
11. Постанова, Положення від 28.06.2022 № 740, «Деякі питання захисту прав депортованих та внутрішньо переміщених осіб». URL: <http://surl.li/fsnmo> (дата звернення 10.03.2023).

12. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. URL: <http://surl.li/bkhnf> (дата звернення: 13.03.2023).

13. Римаренко Ю. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний вимір. Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія і практика: енциклопедія. Київ : Довіра, 1998. 95 с.

14. Свящук А. Л. Проблеми прав біженців та виклики сучасності : навч. посіб. Харків : Лисенко І.Б., 2018. 224 с.

15. Сірант М. М. Біженці та внутрішньо переміщені особи: співвідношення понять. *Митна справа*. 2015. № 2 (98). С. 154 – 159.

16. Фесенко О. А. Адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні: дис. ... к-та юр. наук: 12.00.07. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2016. 256 с.

17. Convention and protocol relating of the status refugees. URL: <http://surl.li/fsnmi> (date of reference: 12.03.2023).

18. Nikolajchuk M. The constituent elements of the mechanism of regulation of migration processes of the rural population. 2005. Vol. 3. No. 37., P. 105–112.

ДОДАТОК А

СПИСОК МАТЕРІАЛІВ ПОРТФОЛІО

Інтернет-матеріали:

1. «Ми були брехунами»: про що мовчать багатії». // Інтернет-радіо Universe, 10.11.2020. Режим доступу: <http://universe.zp.ua/?p=25012>
2. "В Запорозьє підсчитали, скільки простерелізували собак і кошок за 2020 год (ДОКУМЕНТ)". // Інформаційно-аналітичний портал "Акцент", 04.03.2021. Режим доступу: <https://akzent.zp.ua/v-zaporozhe-podschitali-skolko-prosterelizovali-sobak-i-koshek-za-2020-god-dokument/>
3. "В январе Запорозька область нарастила об'єми будівельних робіт: статистика". // Інформаційно-аналітичний портал "Акцент", 05.03.2021. Режим доступу: <https://akzent.zp.ua/v-yanvare-zaporozhskaya-oblast-narastila-obemy-stroitelnyh-rabot-statistika/>
4. "Цветочные рынки Запорозья перед 8 марта: цены на букеты и продажа "запрещенки" (ФОТО)". // Інформаційно-аналітичний портал "Акцент", 06.03.2021. Режим доступу: <https://akzent.zp.ua/tsvetochnye-rynki-zaporozhya-pered-8-marta-tseny-na-bukety-i-prodazha-zapreshhenki-foto/>
5. «В Запорозької області безробітці йде на спад: які вакансії пропонують» // Інформаційно-аналітичний портал «Акцент», 19.03.2021. Режим доступу: <https://akzent.zp.ua/v-zaporozhskoj-oblasti-bezrobotitsa-idet-na-spad-kakie-vakansii-predlagayut/>
6. «Стало відомо, в яких галузях найвищі борги по зарплаті в Запорозької області» // Інформаційно-аналітичний портал «Акцент», 04.03.2021.
Режим доступу: <https://akzent.zp.ua/stalo-izvestno-v-kakih-otraslyah-samye-vysokie-dolgi-po-zarplatom-v-zaporozhskoj-oblasti/>
7. Інтерв'ю «Я стала тією, якою хотіла і якою я є». URL : file:///C:/Users/citru/Desktop/%D0%9A%D0%B0%D1%88%D0%B5%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%90.%20_%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B2%D1%8E.pdf
8. Аналітична стаття «Україна стереотипна: у російській пропаганді». URL : <https://docs.google.com/document/d/1K-DzGcJ0nzWhhjgikBmanZwAzyvxc5ffW9cAjxdIpIM/edit>
9. Рецензія «Ми були брехунами: про що мовчать багатії» // інтернет-радіо «Universe», 10.11.2020, / URL : <https://universe.zp.ua/Mi-buli-brehunami-pro-shho-movchat-bag/>
10. Замітка // фейсбук сторінка іміджевого відділу факультету журналістики ЗНУ, 01.05.2021/ URL : <https://www.facebook.com/zhurfak.znu/posts/pfbid01QTsTMhG2NrEeCr2tb8eWvHyEXF4W7guWs4GeGDW2rrZ3WLM43yST7prEfNFmDTT1>
11. Стаття «Як правильно ходити в продуктовий магазин і не купувати зайвого?» // інтернет-радіо «Universe», 02.12.2021/ URL : <https://universe.zp.ua/Jak-pravilno-hoditi-v-produktovij-mag/>
12. Замітка // фейсбук сторінка іміджевого відділу факультету журналістики ЗНУ, 25.12.2021/ URL : <https://www.facebook.com/zhurfak.znu/posts/pfbid021qFhKNm3Awsa1cSnbxPDRk5gke9LfwslNWQkT5MeJwRig6WHVbkzQYEEeDMJbKq9l>
13. Замітка // фейсбук сторінка іміджевого відділу факультету журналістики ЗНУ, 02.01.2022. URL : <https://www.facebook.com/zhurfak.znu/posts/pfbid02QJ8Wjy7EnNXj5tWQCcaL1ST3RsTjuCaVbnXrmgXpahFF2fxRMrDsJtDT2wZgYnD2l>
14. Замітка // фейсбук сторінка іміджевого відділу факультету журналістики ЗНУ, 15.01.2022. URL :

<https://www.facebook.com/zhurfak.znu/posts/pfbid0sr6PQdHk7nLp3wKq23w7i9cNjr6KqBCGijbSkdxfiHupj9o9HABHuTt5VWfduMCQl>

15. Інтерв'ю «Волонтери потрібні завжди: Юлія Янько про благодійність, військовий романтизм і святкування перемоги» // інтернет-радіо «Universe», 22.12.2022. URL : <https://universe.zp.ua/volonteri-potribni-zavzhdi-julija-janko-pro-blagodijnist-vijskovij-romantizm-i-svjatkuvannja-peremogi/>

Радіометріали:

1. Подкаст // інтернет-радіо «Universe». URL : <https://soundcloud.com/eu-indy-znu/neumovno-pro-ksenofobyu>

2. Подкаст (1 випуск) // інтернет-радіо «Universe». URL : https://soundcloud.com/amqklougzbzq/alina-kashevska-1-vipusk?in=amqklougzbzq/sets/podcast-tochka-opori-dva-vipuski&si=e89ea0f7929d46c9bff72b62d4d9afe8&utm_source=clipboard&utm_medium=text&utm_campaign=social_sharing

3. Подкаст (2 випуск) // інтернет—радіо «Universe». URL : https://soundcloud.com/amqklougzbzq/alina-kashevska-2-vipusk?in=amqklougzbzq/sets/podcast-tochka-opori-dva-vipuski&si=a303def63e5b4e5da46a4fc3d288383e&utm_source=clipboard&utm_medium=text&utm_campaign=social_sharing

4. Подкаст «Голоси України» (1 випуск). URL : https://soundcloud.com/amqklougzbzq/podcast-golosi-ukrani?si=d11e9449703148e1be544945bad84bd5&utm_source=clipboard&utm_medium=text&utm_campaign=social_sharing

5. Сценарій подкасту «Голоси України» (1 випуск). URL : https://docs.google.com/document/d/1qTc0hdSf-N4diWUd0_HQsRuv05FfRnS7vmVB9v4d4G8/edit?usp=sharing

6. Сценарій подкасту «Голоси України» (2 випуск). URL : https://docs.google.com/document/d/1i_nw066Bf15KVZXHdvb_-nH_ecAZVsy7iXNPV4zYA7U/edit?usp=sharing

7. Сценарій подкасту «Голоси України» (3 випуск). URL : <https://docs.google.com/document/d/1CEjS3CX01h6csmahX5dvuN-CTYzqCfbgzxMTOzgFZek/edit?usp=sharing>

Телевізійні матеріали:

1. Сценарій дитячої телепередачі «Україна — моя Батьківщина». URL : https://docs.google.com/document/d/11SvsYg3cVjCPv_t1rtjbuEKpXIcwkTiJ3TXyDnfQcwA/edit?usp=sharing

ДОДАТОК Б

НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ, СЕРТИФІКАТИ

Кашевська А. Висвітлення теми переміщених осіб на радіо. *Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «МОЛОДА НАУКА-2023» / «Філологічні науки», «Іноземна філологія», «Журналістика»*. Запоріжжя, 2023.
URL : https://sites.znu.edu.ua/stud-sci-soc//2023/tom_1_2023_r_k.pdf

Кашевська Аліна

студентка 4 курсу фак-ту журналістики

Наук. кер.: канд. філол. наук, доцент Усманова О.В.

ВИСВІТЛЕННЯ ТЕМИ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ НА РАДІО

Починаючи з 24 лютого 2022 року, коли Росія здійснила повномасштабне вторгнення в Україну, перед вітчизняними медіа постало питання висвітлення не лише подій з фронту, але й одного з найбільш чутливих аспектів війни – проблеми внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО). Варто було оперативного опановувати стандарти і технології, а також правила етичних норм, руйнувати стереотипи при висвітленні цієї теми.

Журналістика військового часу забезпечує суспільство об'єктивною та доступною інформацією про події, а опубліковані матеріали є об'єктом довіри та можуть змінювати думку про ситуації. Важливу увагу сьогодні привертає якість та етичність висвітлення питання проблем ВПО в радіоному просторі.

Радіомовлення є однією з ключових складових системи засобів масової інформації, яке впливає на формування суспільної думки та допомагає встановлювати діалог між владою, політикою, громадськістю та журналістикою.

Відповідно до законодавства України «радіомовлення» є одним із елементів системи аудіовізуальних медіа, тобто медіа-сервісу, який має за мету надання доступу до програм загальній аудиторії з інформаційною, розважальною або навчальною метою, здійснюваний під редакційним контролем суб'єкта у сфері медіа та за допомогою електронних комунікаційних мереж. Поняття «радіомовлення» прирівнюється законодавством до терміну «лінійний аудіальний медіа-сервіс», тобто діяльність зі створення та трансляції радіопрограм з метою одночасного масового приймання користувачами на основі заздалегідь складеного розкладу програм, що розробляється радіомовником [1].

У вітчизняному законодавстві не закріплено визначення терміну «радіопередача», однак відображено позицію законодавця застосовувати термін «програми аудіовізуальних медіа» замість нього [1]. Наукова спільнота мало зосереджується на визначенні терміну «радіопередача», проте дослідники С. Фіялко, І. Вашуленко та О. Галілейська тлумачать термін «радіопередача» як медійний продукт, засіб масової комунікації, який передає ідею до слухача засобами аудіотранслявання за допомогою радіохвиль [2].

Внутрішньо переміщеною особою, відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», вважається громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває в межах території України і була змушена залишити своє законне місце проживання внаслідок збройного конфлікту, окупації, насильства, порушення прав людини чи надзвичайної ситуації, зокрема, екологічної катастрофи, стихійного лиха або інших подібних обставин [3]. Законодавством України ототожнюється поняття «внутрішньо переміщена особа» та «вимушений переселенець», це свідчить про те, що обидва терміни використовуються для опису однієї і тієї ж категорії людей [3].

Міжнародними нормами закріплено, що уряд та державні органи несуть обов'язок та відповідальність щодо забезпечення прав та потреб ВПО. Більш того, міжнародними

стандартами передбачено, що суспільні групи повинні брати активну участь у забезпеченні прав та потреб ВПО [4]. Тобто, забезпечення прав та потреб ВПО є завданням всього суспільства, але деякі групи мають більший рівень відповідальності. Прикладом таких суспільних груп є журналісти.

ВПО мають право на соціальний захист та допомогу від держави, включаючи отримання житла, медичної допомоги, працевлаштування та інших видів підтримки [4]. Журналісти на радіо можуть сприяти в наданні допомоги ВПО отримувати корисну інформацію про доступні ресурси та послуги, які забезпечують їхні права і можуть бути корисні для їхньої реінтеграції в новому місці проживання. До того ж, журналісти можуть привернути увагу громадськості до проблем, з якими зіткнулися ВПО, з метою сприяння їх вирішення.

Прикладом ефективного сприяння забезпечення інформації щодо прав вимушених переселенців є радіо «Радіо Трек» міста Рівне [5]. З початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, «Радіо Трек» веде окрему радіопередачу інформаційних новин про права вимушених переселенців, а саме: щодо допоміжних виплат від держави та міжнародних інституцій, щодо видачі спеціальної благодійної допомоги, тощо. Матеріали радіопередач з цієї теми дублюються на інтернет-порталі рівненської радіостанції radiotrek.rv.ua.

Отже, радійна журналістика є важливим координатором державної системи в контексті забезпечення інформації щодо прав внутрішньо переміщених осіб. У період повномасштабної війни українські медійники відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до необхідних ресурсів та послуг соціально чутливої категорії суспільства, при цьому намагаючись дотримуватись професійності та етичності. Журналістика також висвітлює проблеми і потреби вимушених переселенців та привертає увагу громадськості.

Література

1. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 02.04.2023).
2. Фіялка С. Б., Вашуленко І. В., Галілейська О. О. Соціальні медіа для просування дитячих навчальних радіопередач (на прикладі соціальної мережі Instagram). URL: <https://cutt.ly/A7cqAY7> (дата звернення: 02.04.2023).
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. URL : <https://cutt.ly/17cqPOT> (дата звернення: 04.04.2023).
4. Керівні принципи Організації Об'єднаних Націй щодо внутрішнього переміщення. URL : <https://cutt.ly/g7cqTzJ> (дата звернення: 05.04.2023).
5. Новини РадіоТрек: допомога ВПО. URL : shorturl.at/gCJN2 (дата звернення: 06.04.2023).

СЕРТИФІКАТ

засвідчує, що

Кашевська Аліна Владиславівна

пройшов/-ла навчання за напрямом

«Захист персональних даних. Спеціалізований курс»

обсягом 6 годин (0,2 кредиту ЄКТС)

та отримав/-ла практичні й теоретичні знання за темою курсу, що підтверджено успішно пройденим фінальним тестуванням.

Курс розроблено Офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та Офісом Ради Європи в Україні в межах Спільного проекту «Європейський Союз та Рада Європи працюють разом задля посилення операційної спроможності Омбудсмана у захисті прав людини» – у співпраці зі студією онлайн-освіти EdEra.

06.03.2023

№ 57ee9891-952f-46b3-82e9-d177d022c65b

Ілля Філіпов
Керівник студії онлайн-освіти EdEra

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я Кашевська Аліна Владиславівна, студентка 4 курсу, форми навчання денної, факультету журналістики, спеціальність «Журналістика», адреса електронної пошти alina.kashevska@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Проблема дотримання прав переміщених осіб у сучасних радіопередачах» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ Кашевська А. В.

Дата _____ Підпис _____ Усманова О. В.

ABSTARCT

The Bachelors's paper is dedicated to the analysis topic of the problem of observing the rights of displaced persons in modern radio broadcasts.

The object of the work is radio broadcasts devoted to the problems of displaced persons, namely: genres of storytelling, interviews, essays.

The subject of the research is stereotypes and beliefs formed in the mass consciousness through radio broadcasts, the influence of radio broadcasts on the public's awareness of the problems of displaced persons.

The main aim of the paper consists in creating a cycle of radio broadcasts that will reveal the topic of observing the rights of displaced persons in modern radio materials. It determined the accomplishment of such objectives as:

- finding and analyzing the scientific and methodological literature, which is focused on the study of the problems of internally displaced persons.
- distinguish between the concepts of "displaced person" and "refugee";
- investigating the legal status of internally displaced persons in Ukraine;
- creating a series of radio programs about the life and problems of internally displaced persons in Ukraine.

The scientific novelty of the presented research consists in the practical study of the problems of internally displaced persons, their life situations, difficulties and needs. Presenting the real stories and fates of people who have been forced to leave their homes due to conflict, violence, natural disasters or other circumstances, the project reflects the scale of the problem and its impact on individual and collective levels.

Key words: internally displaced persons, IDPs, displaced persons, rights, status, migration.

